CONTROVERSIAL ISSUES IN THE GRAMMER OF THE ROMANIAN LANGUAGE. SYNTAGMATIC AGREEMENT VS. PARADIGMATIC AGREEMENT

Elena Boştenaru
PhD. student, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract :Grammatical agreement is a very important grammar problem. The cases with a standard word order are not problematic, but this is not the case of those where the embedding and the inversions are more numerous. This phenomenon is present in the printed press, in the literary works which appeared after 1990 and in nowadays speech as well. Thus, we decided to approach the article, hoping that our observations will clarify the controversies.

Keywords:gramatical agreement, controversial issues

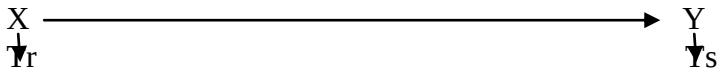
I. Introducere

Limba română s-a dezvoltat foarte mult în ultimele două secole. Începutul a fost mai anevoios, dar ascensiunea a fost una rapidă. Din acel moment, gramatica a fost într-o continuă evoluție. Mânați de aceleași năzuințe ca cele ale lui Ch. Bally, vom încerca să vedem cum s-a realizat această evoluție, analizând sistematizând problemele puse de acord. Întrucât spațiul acestei lucrări este restrâns, ne vom îndrepta atenția doar asupra modalității de abordare a acordului în diacronie.

În continuare, propunem o scurtă prezentare a stadiului actual al cercetării asupra tipurilor de acord.

II. Stadiul actual al cercetărilor - prezentare sintetică a problematicii articolului

Analizarea acestei teme ne obligă să discutăm alte două elemente esențiale, anafora și deixisul[1], ce țin de pragmastilistică și de teoria discursului. Altfel, problema acordului, ca tip de subordonare, ar fi dificil de înțeles. Odată lămurite cele două categorii discursive, este foarte clar care sunt termenii acordului și care este statutul fiecăruia în interiorul relației.

X ca Tr îi impune, prin acord, lui Y, Ts categoriile sale gramaticale. Astfel, X intră în categoria deixisului întrucât are „capacitatea de a se referi la contextul comunicării: la participanții la comunicare și la cadrul spațio-temporal al acesteia.”[2] Dintr-un alt punct de vedere, X se încadrează în sfera deixisului deoarece are categorii gramaticale proprii. Y, preluându-le de la X, are statut de anaforă. Acesta este lipsit de categorii gramaticale proprii în afara contextului.

În funcție de natura termenilor care fac parte din ecuație, dar și de distribuția acestora, există două mari tipuri de acord, bineînțeles cu subcategorii. Vom încerca să prezentăm această divizare din perspectiva celor mai importante lucrări în domeniu, reliefând de fiecare dată propria opinie.

Toate cele trei tratate ale Academiei Române acceptă două mari tipuri de acord: acord sintagmatic și acord paradigmatic. De asemenea, recunosc existența unor situații speciale. Problema

[1] Această precizare este realizată și de G. Gruiță în lucrarea *Acordul în limba română,* apărută în anul 1981.
[2] GBLR 2010.

BDD-A29641 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:51 UTC)

este reprezentată de aceste situații, căci distribuția lor este neomogenă. Pe lângă cele trei gramatici editate de Academie există și alte lucrări ce vizează această temă, publicate de reprezentanți ai tuturor centrelor universitare din țară. Dintre acestea, amintim lucrarea lui G. Gruiță „Acordul în limba română", carte fundamentală, punctul de plecare al tezei noastre. Acesta sistematizează și analizează diacronic și sincronic problema acordului până la anul de referință 1981. În consecință, după divizarea acordului în sintagmatic și paradigmatic se trece la discutarea tipurilor particulare și a modului de realizare al acestora, analizându-se de fiecare dată contexte relevante, lucru pe care vom încerca să-l facem și noi.

1. Acordul sintagmatic

Pentru o mai bună înțelegere a acordului sintagmatic, ne propunem să pornim de la un exemplu concret.

Fie XY (copil-X frumos-Y/mama-X scrie-Y) o sintagmă. Între cei doi termeni ai sintagmei, prin definiție, se realizează o relație. X reprezintă Tr, iar Y este Ts. Observăm că cei doi termeni se află într-o relație lineară, Ts preluând categoriile gramaticale ale lui Tr nominal. Această relație care se realizează între X și Y poartă denumirea de acord, unul sintagmatic. Vom vedea că în funcție de natura morfologică a subordonatului, acordul sintagmatic se divide în două mari subcategorii. Prin urmare, putem conchide că acordul sintagmatic este unul linear, realizat in presentia, care constă în transmiterea categoriilor gramaticale ale lui Tr nominal către Ts. Dat fiind că sunt aceleași categorii gramaticale, se impune o precizare. Categoriile deictice care sunt intrinseci pentru Tr substantival poartă denumirea de categorii de gradul I, în timp ce categoriile anaforice, preluate de la Tr de către Ts, sunt de ordin II.

Așa cum am menționat anterior, acordul sintagmatic este de două feluri. În cele ce urmează, vom încerca să tratăm fiecare categorie în parte, analizând totodată funcțiile sintactice pe care le generează. Cu această ocazie putem diferenția clar funcția sintactică de poziția sintactică. Astfel, termenul de funcție sintactică are la bază teoria relaționistă privind organizarea propoziției, a frazei sau a enunțului cu elemente de matematică. În consecință, acest concept se justifică numai în subordonare.[3]

a. Acord adjectival

Acest tip de acord se realizează între un substantival și un adjectiv, indiferent de gradul de apropiere a celor doi termeni ai relației. Întrucât nominalul impune adjectivalului categoriile sale gramaticale, reținem că acesta se realizează în gen, număr și caz.

a.1. Înainte de a discuta despre acest tip de acord, dat fiind că lucrurile sunt abordate din perspectivă clujeană, trebuie să lămurim câteva lucruri referitoare la două categorii gramaticale, actanți ai acordului: genul și cazul.

Acordul adjectivului cu nominalul determinat se realizează și în caz. Astfel, indiferent de ordinul cazual al substantivalului cu care se acordă, adjectivul acordat va avea caz de ordin doi.

Fie exemplul: Cobor **de pe casa veche.**

Veche se acodă în gen număr și caz cu substantivul **casa,** aflat în $Ac._3$. De la acesta preia doar cazul, acuzativ, nu și ordinul lui ($_3$). Astfel, el va sta tot timpul într-un caz de ordin doi, în cazul nostru $Ac._2$.

Acordul sintagmatic este unul in presentia, așa că, dat fiind că nominalul se află în context, informația de caz a adjectivului este una de prisos. Nu același lucru putem spune și despre categoria gramaticală a genului, lucru pe care îl vom vedea în cele ce urmează.

[3] Această idee a fost prezentată de G. G. Neamțu în cursul de sintaxa susținut la Facultatea de Litere din Cluj-Napoca, în anul 2011.

BDD-A29641 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:51 UTC)

a.2. Categoria gramaticală a genului este una specifică substantivului, însă aceasta nu se realizează flexionar, ci este de natură intrinsecă. Apariția genului la adjectiv, prin acord, nu este una nesemnificativă. Acesta nu vizează adjectivul, ci nominalul cu care intră adjectivul în relație. De asemenea, genul este cel care diferențiază adjectivul de adverb.[4]

Dacă atunci când din sintagmă fac parte substantive de gen masculin sau feminin situația adjectivului acordat este clară, când substantivul este de gen neutru apar probleme. Prin urmare, „în plan sintagmatic, substantivul se combină la singular cu un adjectiv de genul masculin, iar la plural, cu un adjectiv de genul feminin."[5] Luând în considerare aceste precizări suplimentare în cazul sintagmei care cuprinde substantiv de gen neutru și adjectiv, nu facem decât să punem sub semnul întrebării regulile de bază ale acordului sintagmatic, reguli ce stipulează identitate în **gen,** număr și caz**.**

G. G. Neamțu vorbește despre acceptatea genului neutru la adjectiv ca un tip special de gen, unul care la singular este omonim cu forma de masculin, iar la plural cu cea de feminin. Aceeași idee este susținută și de GALR 2005.

a.3. Odată lămurită problema actanților din interiorul acordului, putem vorbi in extenso despre acordul adjectival.[6] Acesta devine mijloc de subordonare a adjectivului față de substantiv. Impunerea de categorii gramaticale se realizează în unisens dinspre substantiv spre adjectiv. Dacă în cazul acordului verbal gramaticienii mai vorbesc despre o relație bilaterală, în cazul acesta nu se poate vorbi decât despre o relație unilaterală.

Faptul că adjectivul are pe post de Tr doar un substantiv nu se înscrie în sfera regimului, ci subliniază prezența unei relații selecționate. Putem spune, forțând nota și utilizând termeni matematici, că adjectivul poate divide doar un substantiv. Altfel, relația de divizibilitate nu se realizează.

Relația se realizează atunci când substantivul ocupă trei funcții sintactice, toate atributive: atribut adjectival, nume predicativ și element predicativ suplimentar (mamă **veselă**/mama este **veselă**/mama lucrează **veselă**).

Întrucât linia abordată este cea clujeană, menționăm încă o dată că atât predicatul nominal, cât și elementul predicativ suplimentar nu se constituie împreună cu nominalul într-o sintagmă ternară. **Sintagma** este prin definiție **binară.** Nominalul intră în relație o dată cu adjectivul și o dată cu verbul, fie el copulativ, în cazul predicatului nominal, fie predicativ, în cazul elementului predicativ suplimentar. În aceste două contexte **elementul verbal nu formează o sintagmă împreună cu adjectivul.**

Cazurile care aduc în prim-plan aceste trei funcții sintactice în fraze cu topică specifică limbii române sunt ușor de înțeles. Apar probleme atunci când adjectivalul acordat este mult prea departe de termenul regent, nominalul. Atunci apar acordurile de tip special, după înțeles sau prin atracție. De asemenea, se remarcă neînțelegeri atunci când în context apare un posesiv. Atunci acordul în cruce poate ridica foarte multe semne de întrebare, dar despre acesta vom vorbi la partea destinată acordului paradigmatic.

b. Acord verbal

Acesta mai este cunoscut și sub numele de acordul subiectului cu predicatul. Astfel, acordul verbal devine mijloc de subordonare a predicatului ca Ts față de un subiect-Tr. Relația este una

[4] G.G. Neamțu argumentează importanța recunoașterii genului neutru ca specific adjectivului, numeralului, articolului și pronumelui, în articolul său, *Observații privind statutul morfologic al neutrului în limba română.*

[5] G. G. Neamțu, *Observații privind statutul morfologic al neutrului în limba română,* revista Romania Orientale XXIII (2010), Roma, Bagatto Libri, p. 139-149, articol publicat și în *Studii și articole gramaticale,* Editura Napoca Nova, Cluj-Napoca, 2014, p. 443.

[6] Argumentarea este realizată pe baza cursurilor se sintaxa susținute de G.G. Neamțu, la Facultatea de Litere în anul 2011.

BDD-A29641 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:51 UTC)

extrem de controversată, gramaticienii având păreri diferite, pe care le vom expune și față de care vom încerca să ne poziționăm pro sau contra, de fiecare dată cu argumente pertinente.

b.1. Acordul subiectului cu predicatul - perspectiva GLR 1963

Potrivit lucrării apărute în 1963, acordul predicatului verbal și al verbului copulativ cu subiectul se realizează în persoană și număr. Astfel, în momentul în care subiectul este reprezentat de o colectivitate, acordul se realizează la persoana I plural. Și subiectele multiple se acordă cu verbul-predicat tot la persoana I plural. De asemenea, persoana a doua are prioritate în fața persoanei a treia.

Când subiectul este format din termeni coordonați copulativ, acordul se realizează la plural, în timp ce termenii coordonați adversativ se acordă la singular.

Cele două funcții sintactice sunt încadrate în spațiul destinat raportului de subordonare, pentru că GLR 1963 nu acceptă relații bilaterale sau relații de interdependență. Acestea sunt încadrate în aria subordonării. Totuși, este susținut faptul că predicatul se subordonează subiectului și nu invers.

Nu reluăm problematica acordului numelui predicativ întrucât l-am discutat la secțiunea destinată acordului adjectival.

b.2. Relația subiect-predicat - perspectiva GALR 2005/2007

Spre deosebire de ediția anterioară ei, GALR 2005/2007 aduce în prim-plan o nouă viziune asupra relației subiect-predicat, în limba română. Astfel, între aceste două funcții sintactice există „relația de dependență bilaterală sau de interdependență, o formă specială de dependență între doi termeni care se presupun reciproc.”[7] În consecință, subiectul îi impune predicatului persoana și numărul, iar predicatul îi impune subiectului cazul nominativ.[8]

Noua gramatică schimbă perspectiva asupra subiectului. Aceasta este considerată parte secundară de propoziție fiindcă „e cerută de verb sau de grupul verbal.”[9] Se pune întrebarea de ce nu au rămas funcțiile acestea la același nivel, din moment ce își impun restricții bilaterale. Răspunsul este dat de autoare, care susțin că verbul-predicat impune subiectului întotdeauna cazul nominativ, în vreme ce subiectul nu impune tot timpul predicatului informațiile sale gramaticale.[10]

În continuare, sunt analizate toate mijloacele prin care se poate exprima subiectul, fiind explicată alegerea pentru un tip de acord sau altul. Nu sunt lasate deoparte acordul după înțeles și cel prin atracție, exemplele fiind numeroase.

b.3. Relația subiect-predicat - perspectiva lui Dumitru Irimia

Dumitru Irimia consideră că între subiect și predicat există o relație de interdependență. Această relație face din verb principalul actant al realizării predicației, element esențial al comunicării, așa cum susține și Sorin Stati. „Prin predicație, se intersectează planul subiectiv cu planul obiectiv al comunicării în realizarea unei relații de interdependență și se generează cele două funcții principale, centrale în structura enunțului: predicatul și subiectul.”[11]

Gramaticianul delimitează planul semantic de cel al expresiei atunci când vorbește despre relația celor două poziții sintactice. Plecând de la această ipoteză, vorbește despre o relație de implicare reciprocă în plan semantic, inerența, și despre o dependență reciprocă în planul expresiei. Practic, în „sintagma nucleară”[12] predicația atribuie verbului funcția de predicat, iar prin acesta, substantivalului pe cea de subiect. Astfel, „se produc simultan trei fenomene sintactice: verbul se constituie în predicat, verbul-predicat atribuie unui nume calitatea sintactică de subiect, iar printr-o

[7] GALR 2007, vol. II, p. 17.
[8] Fără a dori neapărat acest lucru, autoarele tratatului dau de înțeles că subiectul stă doar în cazul acuzativ. Altfel, nu ar fi precizat clar că impune subiectului cazul nominativ, ci doar cazul, oricare ar fi el.
[9] GALR 2007, vol. II, p. 333.
[10] Sunt avute în vedere subiectele verbelor aflate la moduri nepersonale de tipul: Lucrând **tata** la casă s-a întâmplat minunea.
[11] Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române,* Editura Polirom, Iași, 2008, p. 426-427.
[12] Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române,* Editura Polirom, Iași, 2008, p. 427.

BDD-A29641 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:51 UTC)

relație de solidaritate reciprocă, verbul-predicat și numele-subiect formează un nucleu predicațional, contribuind la realizarea propoziției, nucleul cunoașterii lingvistice."[13]

Remarcăm faptul că opinia gramaticianului ieșean se întâlnește parțial cu cea a lui Corneliu Dimitriu, care vorbește doar de o relație de inerență între subiect și predicat, după cum urmează mai jos.

b.4. Acordul subiectului cu predicatul - perspectiva lui Corneliu Dimitriu

În lucrarea sa, „Tratat de gramatică a limbii române", Corneliu Dimitriu alocă un întreg capitol relațiilor sintactice. Inerența este problematica tratată foarte serios de gramaticianul ieșean. Aceasta reprezintă relația realizată între subiect și predicat.

Când vine vorba despre viziunea lui Corneliu Dimitriu lucrurile se complică deoarece acesta realizează o clasificare diferită a predicatului. Astfel, consideră că există predicat nominal simplu, predicat nominal compus, predicat verbal simplu, dar și predicat verbal compus. De foarte multe ori părerea sa nu se intersectează cu opinia noastră, lucru pe care îl vom ilustra în cele ce urmează.

Gramaticianul consideră că între subiect și predicat apare raportul sintactic de inerență, raport de tip special ce presupune dependență reciprocă și implicare în același timp. Totodată, susține că acest raport se aplică doar propozițiilor bimembre. Întrucât nu acceptă niciuna dintre variantele subiect subordonat predicatului sau predicat subordonat subiectului, ne dăm seama că problematica relației subiect-predicat în propozițiile plurimembre rămâne nesoluționată. Acest lucru este și mai clar întrucât respinge foarte clar teoria Mihaelei Secrieru care are o cu totul altă perspectivă asupra raportului de inerență[14], dar și pe cele ale unor lingviști precum Hjelmslev, V. Șerban, Paula Diaconescu, Aurela Merlan, Sorin Stati, Dumitru Irimia, Iorgu Iordan sau D. D. Drașoveanu, care vorbesc despre o relație de interdependență, fiecare particularizând atât teoretic, cât și conceptual.

Observăm că se dorește argumentarea existenței acestui tip de relație, una inerentă, lăsându-se deoparte relația propriu-zisă și problemele care ar putea apărea (cazurile speciale).

b.5. Acordul subiectului cu predicatul - perspectiva GBLR 2010

Cea mai nouă gramatică editată de Academia Română, GBLR 2010, nu sintetizează, așa cum ar fi normal, informația care apare în GALR 2005/2007. Schimbă modalitatea de abordare a predicatului, insistând asupra importanței predicatului complex. Odată cu aceste modificări, are de suferit și raportul subiect-predicat. Totuși, este subliniat faptul că subiectul se subordonează predicatului, fiind un tip special de complement, unul indispensabil, cerut obligatoriu de verb.

b.6. Acordul subiectului cu predicatul - perspectiva clujeană

b.6.1. G.G. Neamțu și D. D. Drașoveanu vorbesc, prin tradiție, despre o relație unilaterală între subiect și predicat. Astfel, aceștia consideră că subiectul impune predicatului prin acord un anumit număr și o anumită persoană. Regimul acționează dinspre subiect spre predicat, fapt care ne determină să afirmăm că acordul devine mijloc de subordonare a predicatului față de subiect. De aceea, se respinge ideea potrivit căreia subiectul ar fi un tip special de complement.

Gramaticianul respinge ideea de interdependență întrucât consideră că nominativul 1 al subiectului nu este impus de verbul-predicat, ci este o condiție pe care trebuie să o respecte termenul regent al predicatului, subiectul.

b.6.2. Viziunea lui G. Gruiță asupra acordului dintre subiect și predicat

Lingvistul clujean este cel care realizează în 1981 o lucrare completă și complexă despre o problemă pe care gramaticienii, cu mici excepții, nu o trataseră in extenso. Astfel, acesta reușește să prezinte problematica în diacronie într-o manieră originală, făcând-o accesibilă pentru neinițiați și interesantă pentru specialiști. Observăm că autorul pune foarte mare accent pe acordul de tip verbal, insuficient discutat până la momentul apariției cărții sale. Acesta pune problema în termeni sintagmatici, ducând mai departe teoria mentorului său D. D. Drașoveanu. În consecință, sunt

[13] Idem, p. 427.
[14] Autoarea consideră că subiectul și predicatul generează rapotul de inerență în general.

BDD-A29641 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:51 UTC)

analizate toate sintagmele de tipul XY, unde X este un nominal, iar Y un verb. Pentru fiecare caz sunt propuse exemple elocvente care evidențiază modul de realizare a acordului (în persoană, în număr, dar și în gen, atunci când se pune problema unui verb la diateza pasivă). Așa cum era de așteptat, sunt analizate foarte multe cazuri speciale, cazuri în care acordul se realizează prin atracție sau după înțeles.

Având în vedere faptul că tema este tratată atât în diacronie, cât și în sincronie, gramaticianul clujean face de fiecare dată diferența între acordul de tip special, dezacord și acordul realizat în conformitate cu norme care deja nu mai sunt valabile.

La o anliză detaliată a modalității de abordare a temei, remarcăm faptul că linia gramaticii clujene nu este depășită, relația subiect-predicat fiind una unilaterală, dinspre subiect spre predicat.

În afara acestor lucrări de referință, considerăm interesant de văzut cum este tratată tema în teza de doctorat susținută de Ileana-Blanca Croitor în anul 2011, la Universitatea din București. Astfel, am putea observa dacă perspectiva nouă asupra acordului corespunde sau nu cu viziunea noastră, dat fiind faptul că școlile de gramatică sunt diferite. Din nefericire, spațiul restrâns al acestui proiect nu ne-a permis să dezvoltăm opinia lingvistei bucureștene, însă viziunea acesteia va fi cuprinsă, cu siguranță, în viitoarea lucrare de doctorat ce se întrevede.

2. Acordul paradigmatic

Acest acord este exclusiv de tip pronominal și constă în transferarea categoriilor gramaticale ale unui nominal pronumelui care îl înlocuiește. Este foarte clar că se realizează in absentia. Acesta este obligatoriu în gen și facultativ în număr și caz.

„Când vorbim de acordul paradigmatic al pronumelui cu substantivul, trebuie respectată o cerință fundamentală: sintactică”[15]. Dacă această regulă simplă nu este respectată, substantivul și pronumele reprezentând poziții sintactice diferite, nu putem vorbi de un acord paradigmatic. Substitutul și substituitul trebuie să ocupe alternativ aceeași funcție.

Observăm că genul este extrem de important atunci când vine vorba despre acest tip de acord. Așa cum am făcut și în cazul acordului sintagmatic, punem problema genului neutru. Știm că acordul trebuie să fie total, or, nicio gramatică nu postulează existența unor pronume de genul neutru. Astfel, se revine la vechea idee potrivit căreia pentru substantivul la numărul singular este folosit pronumele de gen masculin, iar pentru cel la numărul plural, pronumele de gen feminin.

Știm cu toții că pronumele este clasă de cuvinte anaforică, care preia sens de la substantivul pe care îl înlocuiește. Astfel, se explică prezența în flectiv a informației de gen, spre deosebire de substantiv, unde genul este intrinsec. Doar prin acest acord, pronumele poate oferi informații cu privire la genul substantivului. Atunci când din context lipsește substantivul, este dificil de identificat genul acestuia.

G. G Neamțu propune ca soluție considerarea pronumelor, care înlocuiesc substantivele neutre ca neutre cu forme de masculin sau de feminin, după caz. Altfel, așa cum am discutat și în cazul acordului sintagmatic, se anulează ideea de acord, de data aceasta paradigmatic. Dacă în cazul adjectivului GALR vorbește de o posibilă acceptare a neutrului, în cazul pronumelui situația este cu totul alta, vorbindu-se doar de „două valori opozabile: masculin și feminin.”[16]

În lucrarea sa consacrată acordului, G. Gruiță analizează cazuri diverse în care pronumele iau locul substantivului. Astfel, acesta reușește să argumenteze faptul că inclusiv pronumele personale realizează un acord paradigmatic, chiar dacă literatura de specialitate consideră că trimit direct la un designat, fără mijlocirea unui substantiv. Lingvistul respinge ideea susținută de gramaticienii din prima jumatate a secolului XX, cum că ar fi vorba despre un acord sintagmatic.

[15] G. G. Neamțu, *Observații privind statutul morfologic al neutrului în limba română,* revista Romania Orientale XXIII (2010), Roma, Bagatto Libri, p. 139-149, articol publicat și în *Studii și articole gramaticale,* Editura Napoca Nova, Cluj-Napoca, 2014, p. 445.
[16] GALR 2007, vol. I, p. 187.

BDD-A29641 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:51 UTC)

Nu trebuie pierdute din vedere cazurile în care apare în context un pronume posesiv semiindependent și un relativ. Atunci acordul se realizează, dar doar în cruce.

Exemplu: **Eleva** cu **al cărei bunic** am discutat este foarte bună la învățătură.

Pronumele posesiv semiindependent se acordă cu substantivul **bunic**, în timp ce relativul se acordă în gen cu substantivul **eleva**.

3. Acorduri de tip special

De foarte multe ori, contextul obligă la realizarea unui acord care nu este gramatical. Astfel, sunt cunoscute două tipuri de acord, recunoscute încă din GLR 1963, acordul prin atracție și acordul după înțeles. Societatea zilelor noastre tinde să folosească din ce în ce mai mult aceste două acorduri. Sunt fraze pe care le-am întâlnit în literatura postmodernă, dar și în presă, în care acordul nu mai este gramatical, ci de aceste feluri. Considerăm că se pune problema dacă aceste fraze conțin dezacorduri sau tipuri speciale de acord.

3.1. Acordul prin atracție – „apare când un cuvânt nu se acordă cu termenul pe care îl lămurește ori la care se referă, ci cu altul care se află mai aproape de el ori se impune mai mult atenției vorbitorului.”[17]

Reprezinta acordul greșit cel mai frecvent și constă în nerespectarea acordului dintre subiect și predicat, oricare ar fi natura acestuia. Autorul recunoaște că unele acorduri prin atracție sunt corecte, perpetuând ideea susținută de GLR 1963 („era odată o babă și un moșneag.”[18]).

Momentul apariției unui relativ și a unui pronume posesiv semiindependent în context este unul important, întrucât și acordul în cruce poate suferi abateri. În consecință, ne confruntăm cu un acord prin atracție, nu cu unul în cruce (Ne aflăm printre popoarele **a cărei** populație este destul de îmbătrânită.[19]).

3.2. Acordul logic sau după înțeles – „se produce atunci când subiectul gramatical al propoziției este exprimat printr-un substantiv colectiv urmat de un determinant la numărul plural. Atunci, acordul nu se mai realizează cu subiectul, ci cu determinantul acestuia.”[20] În funcție de natura substantivului colectiv prin care se exprimă subiectul, acordul se mai realizează și la singular, însă tendința este de a-l realiza greșit la plural. Gramaticienii vorbesc de un acord logic, însă, de cele mai multe ori, logica aceasta oferă capcane. Trebuie avute în vedere mai multe elemente contextuale, cum ar fi, de exemplu, elementul pe care se pune accentul. Dacă acesta cade pe substantivul colectiv, acordul e normal sa se realizeze la singular, iar dacă acesta cade pe determinantul substantivului-subiect, se impune un acord la plural. Despre aceste lucruri vom discuta, cu exemple concrete și analize particulare, în viitoarea lucrare de doctorat.

3.3. Acordul intern - apare atunci când cei doi termeni ai sintagmei formează un cuvânt compus (bunăvoință). De asemenea, „acest acord se realizează între substantiv și articol”[21].

3.4. Acordul cu prepoziția – vizează acordul în gen stabilit între prepozițiile care cer cazul genitiv și pronumele posesiv. În acest context, D. D. Drașoveanu vorbește despre fenomenul recțiunii.

3.5. Dezacordul - „apare atunci când A nu controlează forma lui B în nici un fel și nici un alt constituent al enunțului nu exercită acest control.”[22] Este important să nu confundăm formele speciale de acord cu dezacordul, căci acordul prin atracție și cel după înțeles sunt nongramaticale, dar explicabile. Dezacordul este o îmbinare de cuvinte inexplicabilă, între care nu există nici relație gramaticală, nici logică.

[17] Th. Hristea (coord.), *Sinteze de limba română,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981, p. 229.
[18] GLR 1963, vol. II, p. 112.
[19] Exemplul este preluat de la Th. Hristea.
[20] Th. Hristea (coord.), *Sinteze de limba română,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981, p. 231.
[21] Opinie susținută de M. Zdrenghea.
[22] G. Gruiță, Acordul în limba romană, Editura Științifică și Enciclopedică, Cluj-Napoca, 1981, p. 31.

BDD-A29641 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:51 UTC)

III. Concluzii

Așadar, articolul pune mult mai multe probleme decât credem. Deși gramaticienii propun multiple viziuni, o constantă rămâne, atenția la relația pe care subiectul o realizează cu predicatul. Imbricare, precum și alte numerose fenomene gramaticale creeaza contexte foarte greu de explicat, de la corect, la hipercorect nu este decât un pas, greșeala putând apărea chiar și în cazul celor mai învățați dintre vorbitori.

BIBLIOGRAPHY

1. Drașoveanu, D. D., *De la morfemul PE la un sistem al determinanților substantivului,* în vol. *Probleme de sintaxă,* Cluj-Napoca, 1978.
2. Drașoveanu, D. D., *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1997.
3. *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers enciclopedic gold, București, 2010.
4. *Gramatica limbii romane*, Editura Academiei, București, 2008.
5. *Gramatica limbii române,* ed. a II-a, Editura Academiei, București, 1963.
6. Graur, Al., *Acordul după înțeles*, în *Viața românească,* nr. 11 din 1937, p. 76-85.
7. Graur, Al., *Lingvistica pe înțelesul tuturor*, Editura enciclopedică română, București, 1972.
8. Graur, Al., *Tendințe actuale ale limbii române*, București, 1968, p. 340-347.
9. Gruiță, G., *Acordul în limba română,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981.

BDD-A29641 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:46:51 UTC)